

Geactualiseerd tijdelijk handelingskader PFAS

Wat is PFAS?

PFAS staat voor poly- en perfluoralkylstoffen, een stofgroep die uit ruim 6.000 verschillende stoffen bestaat. Deze stoffen komen van nature niet in het milieu voor. PFAS worden al decennia gebruikt in (industriële) processen en in vele producten. Voorbeelden zijn toepassingen in verf, blusschuim, anti-aanbaklagen in pannen, coating in kleding en in cosmetica. Door het wijdverbreide gebruik, emissies en incidenten worden PFAS in Nederland (en breder in Europa) in het milieu aangetroffen, zowel op plekken waar de stoffen zijn gemaakt of gebruikt (zoals blusschuim) maar ook diffuus verspreid in bijvoorbeeld bodem, grondwater en oppervlaktewater.

De stoffen uit de stofgroep PFAS zijn zeer zorgwekkende stoffen die niet in het milieu thuishoren, zeer goed oplosbaar in water en nauwelijks afbreekbaar. Van sommige PFAS is al aangetoond dat ze toxisch zijn en negatieve effecten hebben op het milieu. PFAS zijn stoffen die gezondheidsrisico's met zich mee kunnen brengen (zoals leverschade), maar dat is wel afhankelijk van de aangetroffen concentratie en blootstelling.

Tijdelijke aanpak

Recent bleek dat PFAS bijna overal in de Nederlandse (water)bodem aangetroffen worden. Omdat PFAS niet-genormeerde stoffen zijn, bestonden voor PFAS nog geen (nationale) normen voor de (water) bodem. Bij het vaststellen van het Tijdelijk handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 8 juli 2019) was de landelijke achtergrondwaarde voor PFAS in Nederland nog niet beschikbaar. Daarom werd door het Ministerie van IenW, overeenkomstig het voorzorgbeginsel voor veel toepassingen de bepalingsgrens als voorlopige achtergrondwaarde gehanteerd. Het uitgangspunt daarbij was dat de grond die verplaatst moest worden, de grond op een andere plek niet verder mocht vervuilen. Omdat dit in de praktijk betekende dat projecten stil kwamen te liggen heeft het Ministerie het RIVM verzocht om zo snel mogelijk een voorlopige achtergrondwaarde te bepalen. Deltares heeft parallel daaraan een voorlopig herverontreinigingsniveau voor de waterbodem bepaald, zodat een aantal diepe plassen in open verbinding met Rijkswateren weer gebruikt konden worden voor het toepassen van baggerspecie. Op 29 november 2019 is een geactualiseerd tijdelijk handelingskader verschenen.

Praktijk

Bij het toepassen van PFAS-houdende grond en baggerspecie op de landbodem zijn voor verschillende gebruiksfuncties verschillende normen. De bestaande bodemkwaliteit is in combinatie met de functie bepalend voor wat toegepast kan worden. Op basis van het advies van RIVM geldt voor toepassing van PFAS-houdende grond op de landbodem op dit moment voor alle stoffen uit de PFAS-groep een landelijke achtergrondwaarde van 0,8 µg/kg d.s. (microgram per kilogram droge stof). Specifiek voor PFOS geldt de waarde van 0,9 µg/kg d.s. Grond met PFAS-gehalten beneden deze achtergrondwaarden mag worden toegepast. Waar lokale achtergrondwaarden door gemeenten vastgesteld zijn, mag grond worden toegepast tot deze waarden. De waarden 3-7-3 µg/kg d.s. voor respectievelijk PFOS, PFOA en de andere PFAS-stoffen blijven de norm voor bodemklasse wonen en industrie en voor de toepassing in de kern van een grootschalige toepassing. Voor toepassing onder grondwaterniveau geldt, in afwachting van verder onderzoek naar verspreidingsgedrag, 0,8 en 0,9 µg/kg d.s. Voor grondwaterbeschermingsgebieden blijft de bepalingsgrens gelden tenzij de lokale achtergrondwaarde in lokaal beleid vastgelegd is. In dat geval geldt de lokale achtergrondwaarde.

Verspreiden van baggerspecie op de kant is toegestaan tot 3-7-3 µg/kg d.s. Verspreiden van baggerspecie binnen hetzelfde oppervlaktewaterlichaam en op aangrenzende stroomafwaarts gelegen sedimentdelende oppervlaktewaterlichamen is toegestaan zonder te toetsen aan de normen met uitzondering van onverwacht hoge gehalten. Dit geldt ook voor het toepassen van baggerspecie binnen hetzelfde oppervlaktewaterlichaam. Voor het toepassen van grond en baggerspecie in andere oppervlaktewateren geldt de bepalingsgrens. Het toepassen van bagger en grond in diepe plassen die in open verbinding staan met Rijkswateren (niet-vrijliggende diepe plas) is toegestaan tot 0,8 µg/kg d.s. voor alle stoffen uit de PFAS-groep met uitzondering van PFOS waarvoor 3,7 µg/kg d.s. geldt. Er zijn inmiddels 16 van zulke plassen voor gebruik geïdentificeerd.

Definitieve aanpak

Er zijn nog een aantal onderzoeken in uitvoering over PFAS in grondwater, bio-accumulatie, mobiliteit en uitloogkarakteristieken. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar de achtergrondwaarden in de landbodem in Nederland. Met deze gegevens en het landelijk beeld van de verspreiding van PFAS zal in de loop van 2020 een definitief handelingskader worden opgesteld in overleg met koepels en brancheorganisaties.

Mogelijkheden toepassen grond met PFAS, zonder risico's voor mens en milieu

Toepassingseis uit het Besluit bodemkwaliteit	PFOS	PFOA	GenX	Overige PFAS
landbouw/natuur*	0,9 µg/kg d.s. (of lokaal vastgestelde waarde)	0,8 µg/kg d.s. (of lokaal vastgestelde waarde)	0,8 µg/kg d.s. (of lokaal vastgestelde waarde)	0,8 µg/kg d.s. (of lokaal vastgestelde waarde)
Wonen*	3,0 µg/kg d.s.	7,0 µg/kg d.s.	3,0 µg/kg d.s.	3,0 µg/kg d.s.
Industrie*	3,0 µg/kg d.s.	7,0 µg/kg d.s.	3,0 µg/kg d.s.	3,0 µg/kg d.s.
Kern grootschalige toepassing	3,0 µg/kg d.s.	7,0 µg/kg d.s.	3,0 µg/kg d.s.	3,0 µg/kg d.s.

* de toepassingseis volgt uit de combinatie van de bodemfunctieklasse en de bodemkwaliteitsklasse. De strengste van de twee bepaalt de toepassingseis.

NB: In afwijking van de tabel gelden nog de volgende bijzonderheden:

- Bij toepassingen in een grondwaterbeschermingsgebied geldt de bepalingsgrens (0,1 µg/kg d.s.) danwel de lokale achtergrondwaarde als deze in lokaal beleid is vastgelegd.
- Bij toepassingen onder grondwatervlakte geldt de voorlopige achtergrondwaarde (0,8 µg/kg d.s. PFAS en 0,9 µg/kg d.s. voor PFOS).
- Gemeenten kunnen afwijkende lokale maximale waarden vaststellen.

Landbouw en natuur

norm = 0,8 PFAS/0,9 PFOS µg/kg d.s.

(tenzij lokaal vastgestelde achtergrondwaarde)

Norm onder grondwatervlakte

Wonen | norm = 3 - 7 - 3

Industrie | norm = 3 - 7 - 3

+ kern van grootschalige toepassing boven grondwatervlakte

Toepassen in Oppervlaktewater

Grond | norm = 0,1

Bagger | norm = n.v.t.

Tenzij ander oppervlaktewaterlichaam (ophoging) dan geldt 0,1

Niet-vrijliggende diepe plas

norm = 0,8 PFAS/ 3,7 PFOS

Baggerspecie uit in verbinding staand Rijkswater, met uitzondering van kwetsbaar object. Overige situaties en vrijliggende plassen: dan 0,1 of lokale maximale waarden na locatie specifieke afweging.

Verspreiden baggerspecie in oppervlaktewater

Bagger | norm = n.v.t.

Vrij toepasbaar in hetzelfde oppervlaktewaterlichaam of in aansluitende stroomafwaarts gelegen sedimentdelende oppervlaktewaterlichamen

Meer informatie

Op rijksoverheid.nl en bodemplus.nl vindt u meer informatie over PFAS en het tijdelijk handelingskader.

Dit is een uitgave van het
**Ministerie van
 Infrastructuur en Waterstaat**
 Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag
www.rijksoverheid.nl/ienw
 December 2019